

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

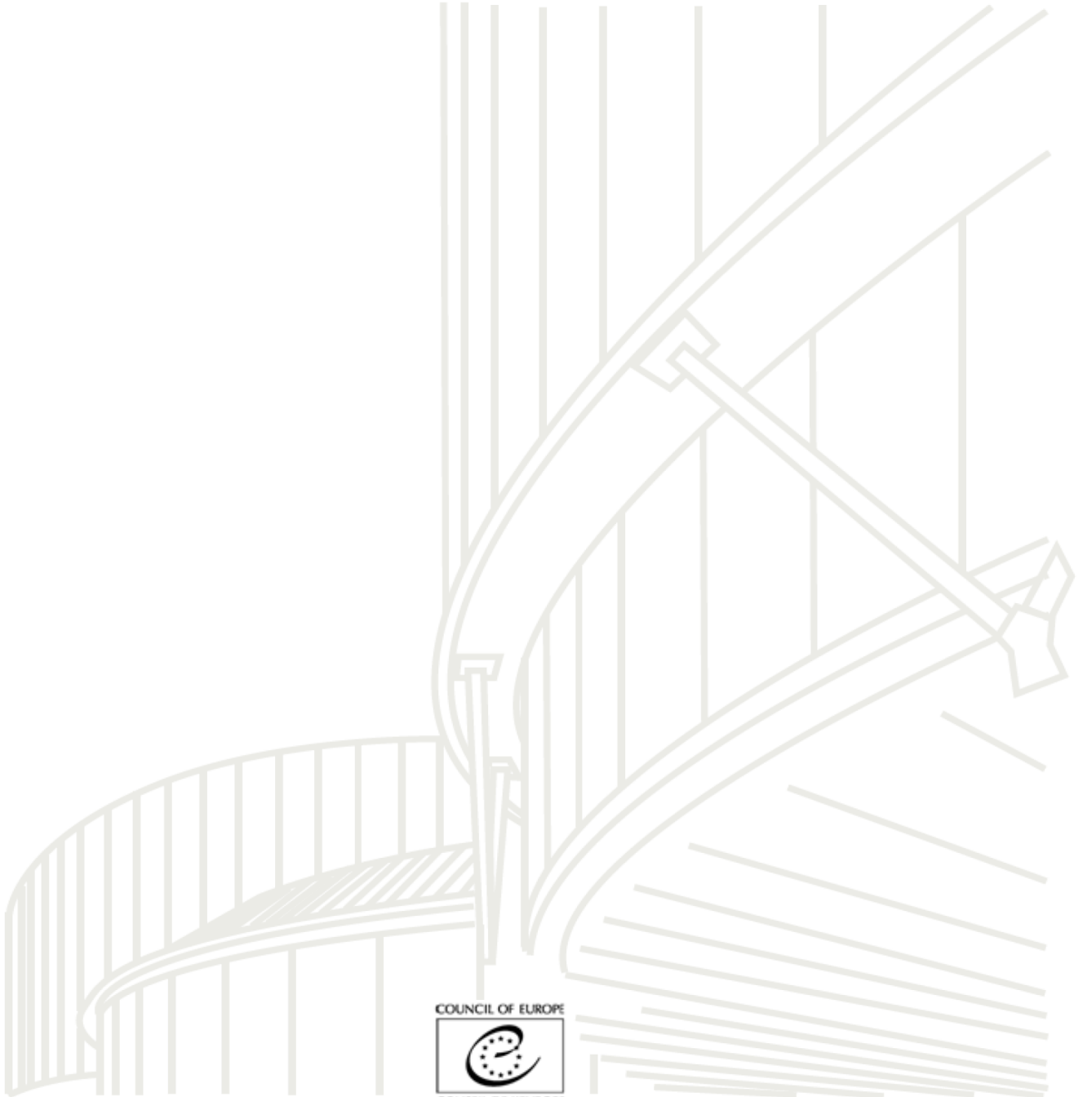
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Mahkeme İçtihadına

İlişkin Bilgi Notu

Sayı. 171

Şubat 2014

Mahkeme'nin İçtihat Bilgi ve Yayınlar Dairesi tarafından derlenen bu Bilgi Notu, Yazı İşleri Müdürlüğü'nün özel ilgi arz ettiğini düşündüğü söz konusu dönem süresince incelenen dava özetlerini içermektedir. Bu özetlerin, Mahkeme üzerinde bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Geçici versiyonunda, özetler normalde ilgili davanın dilinde hazırlanmakta olup, nihaî tek-dil versiyonu sırasıyla İngilizce ve Fransızca olarak çıkmaktadır. Bilgi Notu,

<www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis&c=>adresinden indirilebilmektedir.
<<http://appform.echr.coe.int/echrrequest/request.aspx?lang=gb>> adresinden çevrim içi form yoluyla yayın servisiyle irtibata geçilerek, yıllık 30 avro (EUR) veya 45 Amerikan doları (USD) karşılığında, bir dizin dâhil olmak üzere, basılı kopya üyeliği mümkündür.

HUDOC veritabanına, Mahkeme'nin internet sayfası (<<http://hudoc.echr.coe.int/sites/tur/>>) üzerinden ücretsiz ulaşılabilmektedir. Veritabanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihadına (Büyük Daire, Daire ve Komite kararları, kabul edilebilirlik kararları, tebliğ edilen davalar, istişarî görüşler ve İçtihat Bilgi Notu'ndan hukuk özetleri), Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na (kararlar ve raporlar) ve Bakanlar Komitesi'ne (kararlar) erişim sağlamaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

(Avrupa Konseyi)

67075 Strasbourg Cedex

France

Tel : 00 33 (0) 3 88 41 20 18

Fax : 00 33 (0) 3 88 41 27 30

publishing@echr.coe.int

www.echr.coe.int

MADDE 1

Devletlerin Yargı Yetkisi

Kendi isteğiyle ülkesine dönen göçmenlere ilişkin bölgesel yargının bulunmaması

Kban / Birleşik Krallık – 11987/11

28.1.2014 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – Pakistan vatandaşı olan başvuran, 2006 yılında öğrenci vizesi ile Birleşik Krallık'a gelmiştir. 2009 yılında başvuranın yanı sıra dört Pakistan vatandaşı daha terör eylemleri gerçekleştirme şüphesiyle gözaltına alınmışlardır. Bu kişiler hapis cezası almadan polis tarafından serbest bırakılmış; ancak sınır dışı edileceklerine ve göçmen hapisanesine götürüleceklerine dair bir bildirim almışlardır. Başvuran kendi isteği ile Birleşik Krallık'tan 2009 yılında ayrılmıştır. Başvurana, 2009 yılının Aralık ayında, kendisinin Birleşik Krallık'ta kalmasının kamu yararına olmayacağı sebebi ve ulusal güvenliğe ilişkin sebepler dolayısıyla Devlet Bakanı'nın bu ülkede kalma iznini iptal etme kararına ilişkin bir mektup tebliğ edilmiştir. Mektupta ayrıca başvuranın radikal İslamcı eylemlere karışmış olmaktan yargılandığı da bildirilmiştir. Başvuranın izninin iptal edilmesi kararına itirazı Özel Göçmen İtiraz Komisyonu ("SIAC") tarafından reddedilmiştir. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuruda, *diğerlerinin arasında*, Sözleşme'nin 2, 3, 5 ve 6. maddelerinin ihlal edildiğinden şikayetçi olmuştur.

Hukuki değerlendirme – 1. madde: 2, 3, 5 ve 6. maddelerin mevcut davada ihlal konusu olup olmaması, başvuranın Birleşik Krallık'ın "yargı

alanında" olup olmadığı hususunu gündeme getirmiştir. Bir Devletin 1. madde kapsamında yargısal yetkinliği öncelikle bölgeseldir; ancak Mahkeme bu ilkeye yönelik, "Devlet temsilcisine yönelik yetki ve kontrol" ve "bir bölgeye yönelik etkin kontrol" olmak üzere iki istisna sunmuştur¹. Başvuranın gönüllü olarak Pakistan'a döndüğü mevcut davada, özellikle de başvuran Pakistan'daki İngiliz diplomat ve elçilik temsilcilerinin davranışları ile ilgili şikayette bulunmadığından ve bu ülkede Birleşik Krallık temsilcileri tarafından herhangi bir kontrole tabi tutulmadan hayatına devam etmekte özgür olduğundan dolayı bu iki istisna da geçerli olmamıştır. Ayrıca, başvuranın belirttiklerinin aksine, bir Sözleşmeci Devletin yargı alanında bulunup oradan gönüllü olarak ayrılan bir kişi ile aynı Devletin yargı alanında hiç bulunmamış bir kişi arasında bir ayırım yapılması için herhangi bir gerekçe bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, Mahkeme'nin içtihatlarında da Devletin 3. madde kapsamındaki yükümlülüklerinin, kişiler Devletin yargı yetkisi kapsamı dışında dahi olsa bu kişilerin aleyhinde karar verilmesinde söz konusu hükmü göz önünde bulundurmalarını gerektirdiğine yönelik, başvuranın iddialarını destekleyecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Son olarak, yargı yetkisi yalnızca SIAC önündeki davalar temel alınarak belirlenemez. Yalnızca başvuranın kalma izninin iptaline itiraz etme hakkından faydalanmış olmasının bile, kendisinin Pakistan'da karşılaşma riski olduğunu iddia ettiği kötü muamele, tutukluluk ve yargılamaya ilişkin şikayetlerinin Birleşik Krallık'ın yargı yetkisi kapsamına girip girmeyeceği üzerinde doğrudan

¹ Bk. *Al-Skeini ve Diğerleri / Birleşik Krallık* [BD], 55721/07, 7 Temmuz 2011, 143 Sayılı Bilgi Notu

bir etkisi bulunmamaktadır; konuyla ilgili olan, yalnızca başvuranın şikayetinin konusu olan unsurlardır.

Sonuç: kabul edilemez (uyumsuz *ratione loci*)

MADDE 2

Yaşam

Pozitif Yükümlülükler (esas açısından)

İnfilak etmemiş mühimmatın bulunduğu atış alanının güvenliğinin sağlanmaması ve denetlenmemesi nedeniyle altı çocuğun ölümü: *iblal*

Oruk / Türkiye – 33647/04

4.2.2014 tarihli Karar [2. Bölüm]

Olay ve olgular – Ekim 1993'te infilak etmemiş mühimmatın bulunduğu bir askeri atış alanının yanında yer alan köyde havan topu infilak etmiş ve başvuranın oğlunun da bulunduğu altı çocuk ölmüştür. Patlamanın meydana geldiği alanın krokisi jandarma tarafından kabaca çizilmiş, birçok ifade alınmış ve bilirkişi raporu hazırlanmıştır. 1993 yılının Aralık ayında, Cumhuriyet savcısı görevsizlik kararı vererek dava dosyasını askeri savcılığa göndermiştir. Aralık 1995'te, askeri savcı yargılamaları sonlandırmıştır. Başvuran, 2003 yılının Haziran ayında bu karara itirazda bulunmuş ancak askeri mahkeme, Ocak 2004'te başvuranın itirazını reddetmiştir.

Hukuki değerlendirme – 2. madde (esas açısından):
Mevcut dava, devletin sorumluluğunda bulunan

askeri faaliyetin uygulanmasıyla ilgilidir. Söz konusu uygulamanın tehlikesi barizdi ve ulusal yetkililerce bütün yönleriyle bilinmekteydi. Atış alanının etrafı çitle veya dikenli telle çevrilmemişti ve herhangi bir uyarı levhası bulunmamaktaydı. Ancak, altı çocuğun hayatına mal olan olaydan sonra bir pano yerleştirilmiştir. İnfilak etmemiş askeri mühimmatın tehlikesi göz önüne alındığında, alana erişimin önlenmesi ve mühimmatın taşınma riskinin en aza indirilmesi amacıyla, alanın güvenliğini ve denetimini sağlamak, öncelikle askeri yetkililerin sorumluluğundaydı. Bu bağlamda, riskli alanın çevresinin açıkça belirtilmesi amacıyla alanın tehlikeli niteliğine ilişkin uyarıda bulunan levhalar yerleştirilmeliydi. Bu tür uyarıların yokluğunda, infilak etmemiş olan tüm mühimmatın yok edilmesi amacıyla atış alanının temizlendiğinin güvence altına alınması Devletin sorumluluğundaydı. Köyde yaşayan kişilerin, atış eğitimine ve infilak etmemiş mühimmatın bulunduğuyla ilişkin olarak muhtar aracılığıyla bilgilendirilmiş olması, ulusal yetkililerin, bu tür eğitim alanlarının yakınında yaşayan kişilere karşı sahip oldukları sorumluluktan muaf tutulmaları için yeterli kabul edilmemiştir. Bu tür bir bilgilendirmenin, söz konusu riskleri ciddi bir biçimde azaltması hiçbir şekilde mümkün değildi. Zira, askeri yetkililer bile söz konusu mühimmatın yerini tespit edememiştir. Tehlikenin ciddiliği dikkate alındığında, ulusal yetkililer, askeri atış alanının yakınında yaşayan tüm sivilin, infilak etmemiş mühimmat nedeniyle maruz oldukları risklere ilişkin olarak uyarıldıklarından emin olmalıydılar. Özellikle, yetişkinlere nazaran daha hassas olan çocukların, zararsız olduklarını düşünerek oynayabilecekleri bu tür aygıtların

tehlikelerinin bütün yönleriyle farkında olmaları yetkililerce sağlanmalıydı. Mevcut davadaki güvenlik kusurları, askeri personelin infilak etmemiş olan mühimmatın yerinin tespit edilmesinde ve yok edilmesindeki ihmali aşmıştır.

Ayrıca, gözlemlenen kusurların ciddiliği göz önüne alındığında, başvuranın oğlunun yaşam hakkının ihlal edilmesi, sadece tazminat ödenerek telafi edilememiştir. Bu nedenle başvuran, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin itirazında dayandığı telafi edici hukuk yollarını kullanmadığı için eleştirilemez. Dolayısıyla, Hükümetin ilk itirazı bu bağlamda reddedilmiştir.

Sonuç olarak, ulusal yetkililerin, başvuranın kendisi tarafından yapılması gereken herhangi bir eylemden ayrı olarak, atış alanının yakınında yaşayan insanların yaşamlarını korumak amacıyla gerekli tedbirlerin acilen alınmasına ve oğlunun ölüm nedenine ve bu bağlamda kendiliğinden başlatılan bir işlem aracılığıyla herhangi bir sorumluluğa ilişkin başvurana bir açıklamada bulunmaya yönelik yerine getiremedikleri bir yükümlülükleri bulunmaktadır.

Sonuç: ihlal (iki oya karşılık beş oyla)

41. madde: manevi tazminat olarak 50.000 avro; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

Yaşam

Güç kullanımı

Etkin soruşturma

Polis memurlarının, bir baba ve 13 yaşındaki oğlunun ölümlerine yol açan ölümcül güç kullanımına yönelik soruşturmada bulunan eksiklikler: *ihlal*

Makbule Kaymaz ve Diğerleri / Türkiye – 651/10

25.2.2014 tarihli Karar [2. Bölüm]

Olay ve olgular – Başvuranlar, A. Kaymaz'ın eşi, annesi ve erkek kardeşi ve U. Kaymaz'ın annesidir. Çok sayıda silahlı ve şüpheli kişinin, terör saldırısı planlamak amacıyla Kaymaz ailesinin evine gittiğine yönelik isimsiz bir ihbarın ardından, Kaymaz ailesinin evi, 20-21 Kasım 2004 tarihinde yirmi dört saat boyunca gözlem altında tutulmuştur. Cumhuriyet savcısı 21 Kasım'da, eve yönelik arama emri çıkartmıştır. Saat 17:00 sularında, baba A. Kaymaz ile 13 yaşındaki oğlu evlerinin yanında vurularak öldürülmüştür. Aynı gün düzenlenen rapora göre, baba ve oğlu, kolluk kuvvetleri ile girilen bir silahlı çatışmada öldürülmüştür. Cumhuriyet savcılığı 22 Kasım'da kendiliğinden bir soruşturma açmıştır. Tanıklar ve polis memurları dinlenmiş ve adli tıp raporları düzenlenmiştir. 2004 yılının Aralık ayında, meşru müdafaa durumunu aşacak şekilde ölümcül güç kullanımından kaynaklan cinayet suçlamasıyla, dört polis memuru hakkında bir iddianame düzenlenmiştir. Polis memurları, 2007 yılının Nisan ayında, ağır ceza mahkemesinin kararıyla beraat etmişlerdir. Başvuranların temyizi reddedilmiştir.

Hukuki değerlendirme – 2. madde

(a) *Esas açısından* – Polis eyleminin amacı, 2. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen amaçlardan biri olan usulüne uygun olarak yakalamanın gerçekleştirilmesiydi. İki kişi, polis memurları tarafından vurularak öldürülmüştür. Bu nedenle, ispat yükümlülüğü yetkililere aitti.

Polis memurlarının veya evde yaşayan aile üyelerinin yaşamlarını tehlikeye atmamak amacıyla, şüphelilerin gözetim altındaki evi terk ettiklerinde yakalanmalarına karar verilmiştir. Gözetim süresince, herhangi bir şüpheli olay kayda alınmamıştır. Bu nedenle, isimsiz ihbar dışında polisin herhangi bir ipucu bulamadığı anlaşılmıştır. Teröristlerin evin içinde gizlendiğini gösteren ya da evde bir terör saldırısı planlandığına işaret eden herhangi bir delil dosyada bulunmamaktaydı. Ayrıca, 21 Kasım 2004 tarihinde, A. Kaymaz'ın, arabasını çamurdan çıkartmaya yardımcı olmak için bir kişiyle birlikte evinden ayrıldığı dikkate alındığında, söz konusu gözetimle ilgili olarak belirli sorular ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, şüphelilere ateş ettiklerini belirten üç polis memuru, olayın aniliğini vurgulamışlardır. Ancak, operasyon polis tarafından planlanmıştır. Bu nedenle, operasyonda yer alan polislerin, daha dikkatlice hazırlanması gerekmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, yaşam hakkına yönelik herhangi bir riskin en aza indirildiğinin güvence altına alınması için polis memurlarının gerekli dikkati gösterdiğine ikna olmamıştır.

Olay ve olgulara ilişkin farklı anlatımlar taraflar tarafından iletilmiştir. Olay ve olguların ağır ceza mahkemesi tarafından yapılan adli tespitine göre, polis memurları görevlerini icra ederken, başvuranların aile üyelerinin açtıkları ateşe karşı

kendilerini savunmak amacıyla karşılık vermişlerdir. Ancak başvuranlar, akrabalarının olay esnasında silahsız oldukları için, yargısız infaz kurbanı olduklarını ve emniyet güçleri tarafından kasten öldürüldüklerini ileri sürmüşlerdir. Mevcut belgelerin ışığında ve herhangi bir somut delilin yokluğunda, belirtilen iddia bir varsayım ve tahmin olarak görülmüştür. Belirtilen şartlar altında, A. ve U. Kaymaz'ın polis tarafından kasten öldürüldüğü, makul şüphelerin ötesinde sabit bulunmamıştır.

Olay ve olguların ağır ceza mahkemesi tarafından belirlenmesinde, esas olarak olay yerinde bulunan polis memurlarının savcılık tarafından alınan ve 4 Aralık 2004 tarihinde kaydedilen ifadelerine dayanılmıştır. Bu sürecin 10 gün sürmesi, yetkililerin gerekli çabayı göstererek hareket etmediklerini ortaya koymuştur. Polis memurları arasındaki gizli anlaşma riski göz ardı edilemez. Polis memurlarının olaylara ilişkin anlattıkları zaman geçtikçe değişiklik göstermiştir. Olaylara ilişkin olarak belirtilen iki farklı anlatımda, olay yerinde bulunan boş kovanların konumuyla tutarlı değildi. Söz konusu çelişkinin kökeninin araştırılması, sanık polis memurları tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğinin değerlendirilmesinde ulusal yetkililere yardımcı olabilirdi. Özellikle, ağır ceza mahkemesi “iki grupta olay esnasında hareket ettiği için, tüm boş kovanların başlangıçtaki yerlerinde kalmadığını” belirterek, söz konusu çelişkiyi dolaylı olarak kabul etmiştir. Ancak, belirtilen neden, bazı kovan ya da mermilerin varlığını veya yokluğunu açıklamamıştır. Sonuç olarak, polis memurlarınca verilen ifadelerin güvenilirliği, ulusal yetkililerce ayrıntılarıyla değerlendirilmemiştir. Ayrıca, ilk izlenime göre Hükümetin beyanlarında,

başvuranların akrabalarının silahlı oldukları ve olay esnasında belirtilen silahları kullandıkları ileri sürülmüştür. Ancak, belirtilen olayın biri 13 yaşında olmak üzere iki kişinin ölümüyle sonuçlanan bir olay olmasından dolayı, ulusal yetkililerin, özellikle polislerin ifadelerinde çıkarmalar ve tutarsızlıklar olması nedeniyle, polis memurlarının olaylara ilişkin anlattıklarını hemen kabul etmeden önce daha fazla olası ipucunu incelemeleri gerekirdi. Adli tıp raporları, silahların en son kullanımına ve maktulün ellerinde tespit edilen barut izinin kaynağına ilişkin şüpheleri gidermemiş olmasına rağmen, başvuranların akrabalarına ait cesetlerin yanında bulunan silahlardaki parmak izlerini almaya yönelik herhangi bir girişim olmamıştır. Kabul edilmelidir ki, Mahkeme, ek adli rapor ve incelemelerin, ulusal yetkililerin daha farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayıp sağlamayacağına yönelik kuramsal olarak herhangi bir yorumda bulunamaz. Bununla beraber, delillerdeki boşluklar, diğer olası çözümlerin aranmasına yönelik isteksizliği göstermiştir. Buna karşın, ek adli inceleme ve araştırma, ağır ceza mahkemesinin daha güvenilir bir kanıya varmasına ve başvuranlar tarafından yasalara uygun şekilde ileri sürülen bazı ipuçlarını reddetmesine olanak sağladı. Sonuç olarak, soruşturma organlarına atfedilebilir eksiklikler, başvuranların akrabalarına karşı kullanılan ölümcül gücün “mutlak zorunlu” olanı aşmadığına yönelik bir tespitin yapılmadığı sonucunu doğurmuştur.

Yukarıda belirtilenler dikkate alındığında, A. ve U. Kaymaz'ın hayatlarını kaybettiği polis operasyonu, tüm riskleri olabildiğince azaltacak şekilde hazırlanmamış ve denetlenmemiştir. Ayrıca, mevcut davada kullanılan ölümcül gücün,

Sözleşme'nin 2. maddesi anlamı dahilinde mutlak zorunlu olduğu tespit edilmemiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

(b) *Usul açısından* – Cumhuriyet savcısı, olaydan 10 gün sonrasına kadar, olayda yer alan polis memurlarını dinlememiştir. Ayrıca polis memurları, olaydan sonra birbirlerinden ayrı tutulmamışlardır ve savcılık dâhil olmadan önce, kendilerinden idari soruşturmayla bağlantılı olarak ifade vermeleri istenmiştir. Söz konusu polis memurları arasında ya da polis memurları ile diğer meslektaşları arasında gizli anlaşma yapıldığını gösteren herhangi bir şey bulunmamasına rağmen, bu tür bir gizli anlaşma riskinin azaltılmasına yönelik uygun işlemlerin yapılmaması, soruşturmanın etkinliğine zarar veren büyük bir kusur olarak görülebilir.

Ayrıca, operasyonun hazırlanması açısından ifadelerinin kilit rol oynamasına rağmen, Kaymaz ailesinin evinin gözetlenmesinden sorumlu iki polis memuru, bir yıl geçene kadar dinlenmemiştir. Belirtilen husus, soruşturmayı yürüten yetkililerin, gözetlemenin nasıl gerçekleştirildiğini daha yakından incelemekle uğraşmadıklarını ve terörle mücadele operasyonunun, ölümcül güç kullanımına başvurmayı olabildiğince en aza indirecek şekilde hazırlanıp hazırlanmadığını ve denetlenip denetlenmediğini belirleme yoluna gitmediklerini göstermiştir.

Üstelik ağır ceza mahkemesi, başvuranların olayın yerinde tekrar kurgulanmasına yönelik taleplerini reddetmiştir. Olay yerinin krokileri ve polis memurlarına ait silahlardan ateşlenen boş kovanların konumları dikkate alındığında, bu tür

bir yeniden kurgulama büyük öneme sahip olup, sanık polis memurlarının ve başvuranların avukatlarının huzurunda gerçekleştirilmeliydi. Bu soruşturma işlemi, ulusal yetkililerinin çeşitli varsayımlar oluşturmalarına ve polis memurları tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğini değerlendirmelerine olanak sağladı. Özellikle toplanan kovanların konumu polis memurlarının ifadeleriyle tutarlı olmadığı için, ulusal yetkililer sadece bu şekilde çelişkileri aydınlatılabildi. Başvuranların yinelenen taleplerine karşın bu tür bir yeniden kurgulamanın gerçekleştirilmemesi, ulusal yetkililerin olayların belirlenmesine katkıda bulunmalarına yönelik konularına ciddi ölçüde zarar vermiştir.

Son olarak, başvuranların akrabalarına ait cesetlerin yanında bulunan silahlardaki parmak izlerinin incelenmesine yönelik herhangi bir girişimin olmayışı tedirgin edici olmuştur.

Polis memurları ve başvuranların akrabaları arasında yaşanan çatışmayı, polis memurları dışında yakından gören herhangi bir tanık olmaması nedeniyle, soruşturmadaki kusurlar çok daha üzücü olmuştur. Bu nedenle, söz konusu kusurların, soruşturmanın niteliğine zarar verdiği ve soruşturmanın, ölümlere ilişkin koşulların tespit edilmesine yönelik yeterliğini azalttığı sonucu çıkarılmıştır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

Mahkeme ayrıca, 2. madde ile birlikte ele alındığında 3. ve 14. maddelerin ihlal edilmediğini tespit etmiştir.

Madde 41: manevi tazminat olarak 70.000 avro; maddi tazminat olarak 70.000 avro ödenmesine karar verilmiştir.

MADDE 3

İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamele

Belden aşağısı felçli olan tutuklu kişinin bağımsız bir şekilde cezaevi olanaklarını kullanma imkanı bulunmaması; bu kişinin hareket etmesine ve günlük rutinine düzenli bir yardım sağlanmaması sonucu ayrımcılığa ve yaftalamaya maruz kalması: ihlal

Semikbostov / Rusya – 2689/12

6.2.2014 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Tekerlekli sandalyeye bağlı yaşayan ve vücudun belden aşağı kısmının tamamen felçli olması ve görme duyusunun oldukça yetersiz olması gibi çok sayıda sağlık problemi bulunan başvuran, engelli kişiler için uygun olmayan bir ıslah evinde yaklaşık üç yıl tutulmuştur. Başvuran, yatakhane çıkabilmek ve tuvalet, banyo, kütüphane, mağaza ve tıbbi birim gibi tekerlekli sandalye ile erişmenin mümkün olmadığı diğer olanaklara erişebilmek için diğer mahkumların yardımına muhtaç durumda kalmıştır.

Hukuki değerlendirme – 3. madde: Başvuranın kişisel hareket olanağı üzerindeki kısıtlamalar o kadar ağırdır ki başvuran kantinde diğer mahkumlarla yemek yeme fırsatına bile sahip olamamıştır. Başvuranın kendisine yemek verilmediği ya da kirli tabaklarda getirildiğine yönelik iddialarını kanıtlamak mümkün olmasa da, diğer mahkumlardan resmen ayrılması başvuranın yaftalanmasına neden olmuş, ve yalnızca bu husus bile başvuranın hali hazırda zor

şartlara sahip olan cezaevinde onurlu bir hayat sürdürmesi üzerindeki en büyük kısıtlamayı teşkil etmiştir.

Bir Devletin uygun tutukluluk şartları sağlamaya yönelik yükümlülüğü, fiziksel engelleri olan hükümlülerin özel ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin kanun düzenlemelerini de içerir, ve Devlet bu sorumluluğu diğer hükümlülere yükleyerek söz konusu yükümlülükten kurtulamaz. Başvurana bakmaları için diğer hükümlülere görevlendiren Devlet, başvuranın hapisanedeki diğer kişilerle birlikte günlük aktivitelere dahil olmasını ciddi bir şekilde engelleyen ve dolayısıyla ayrımcılığa ve yaftalamaya daha da fazla maruz kalmasına neden olan çevresel ve davranışsal engelleri kaldırmaya yönelik gerekli adımları atmamıştır. Başvuranın erişim problemlerinin birçoğunun, ne masraflı ne de karışık olan makul yöntemlerle çözülme imkanı bulunmaktadır. Ancak yetkililer yalnızca geçici olarak bir giriş rampası ve tuvalette kullanılmak üzere bir sandalye koyularak diğer hükümlülerin başvurana yardımcı olmasına karar vermekle yetinmişlerdir. Bu düzenlemeler başvuranın bağımsız hareket edebilmesini sağlamamış, fiziksel ve ahlaki bütünlüğünü desteklememiştir. Kişisel hareket edebilme imkanı üzerindeki kısıtlamalar ve makul şartların yoksunluğu, üç yıllık tutukluluğu boyunca başvuran üzerinde insanlıktan çıkarıcı bir etki yaratmış olabilir. Yerel yetkililer, başvuranın engelini göz önünde bulundurup kendisine karşı güvenli ve uygun muamelede bulunmamışlardır. Özetle, başvuranın tutukluluk şartları, ve özellikle başvuranın kantin ve sıhhi birimlere bağımsız bir şekilde erişebilmesi önündeki engeller, ayrıca başvuranın hareket etmesine düzenli bir şekilde yardım edilmemesi, başvuranın gereksiz ve

önlenebilir zihinsel ve fiziksel eziyetler çekmesine sebep olmuş; bu da insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muamele teşkil etmiştir.

Sonuç: ihlal (oybirliği ile).

Mahkeme ayrıca Sözleşme'nin 13. maddesinin de ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Madde 41: Manevi tazminat olarak 15,000 avro

Agresif hükümlüye karşı biber gazı kullanılması ve hükümlünün 3 saat 40 dakika boyunca yatakta bağlı tutulması: ihlal

Tali / Estonya – 66393/10

13.2.2014 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, tutukluluğu esnasında, cezaevi görevlilerinin emirlerine uymayı reddetmiştir. Bu direnişini kırmak için başvurana karşı biber gazı, fiziksel güç ve teleskopik cop kullanılmıştır. Dolayısıyla, başvuranda, kan çıbanları ile idrarında kan dahil olmak üzere birçok yaralanma meydana gelmiştir. Başvuranın emirlere uymaması ve agresif davranması üzerine kullanılan gücün yasal olduğuna karar verilmesinin ardından cezaevi yetkilileri aleyhine açılan ceza davası düşürülmüştür. Başvuranın tazminat talebi reddedilmiştir.

Hukuki değerlendirme – 3. madde: Mahkeme, ceza infaz kurumlarında düzeni ve disiplini sağlama konusunda Devletlerin karşılaşılabileceği zorlukların farkındadır. Bu durum özellikle de tehlike arz eden hükümlülerin kurallara aykırı davranışlarda bulunmaları gibi, tutukluların

hakları ile cezaevi görevlilerinin güvenliği arasında bir denge kurmanın önemli olduğu hallerde geçerlidir. Başvuranın karakteri ve önceki davranışları, cezaevi görevlilerine kendi güvenlikleri için tetikte olmayı ve başvuranın kendilerine karşı itaatsizlik etmesi, tehditte bulunması ya da agresif tavırlar sergilemesi halinde anında önlem almaları için bir sebep oluşturmuştur. Ayrıca, yerel yetkililer başvuranın agresif davranmış olduğuna ve kendisiyle mücadele etme amaçlı önlemler alınmasının gerekçeli olduğuna karar vermişlerdir.

Ancak biber gazının kullanımının meşruluğuna ilişkin Avrupa İşkenceyi ve Diğer İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi (CPT) tarafından dile getirilen endişeler doğrultusunda, biber gazı kapalı alanlarda kullanılmaması gereken potansiyel tehlikeli bir maddedir. Açık alanda istisnai olarak kullanılması gerekiyorsa da açıkça konulmuş kurallar çerçevesinde olmalıdır. Biber gazı hiçbir zaman bir hükümlüyü kontrol altına alma amacıyla kullanılmamalıdır. Biber gazı kimyasal silah olarak görülmemiş ve kanun infazı amacıyla kullanılma yetkisi verilmiş olsa da, solunum problemleri, mide bulantısı, istifra, solunum borusu enfeksiyonu, göz pınarlarının ve gözlerin tahriş olması, spazm, göğüs ağrısı, deri iltihabı ve alerjilere yol açabilir. Yüksek dozda kullanımı solunum ve sindirim borularında doku çürümesine, yüksek irtifa akciğer ödeme veya iç kanamaya sebep olabilir. Bir yandan bu ciddi potansiyel tehlikeler, bir yandan da cezaevi yetkililerinin kullanabileceği alternatif yollar göz önünde bulundurulduğunda, mevcut davada koşullar bu durumu gerekçelendirmemiştir.

Yatağa bağlama cezasını kullanılması hususunda ise, başvuranın yatağa bağlı olarak tutulduğu süre, *Julin / Estonya* davasındaki süreden (9 saat) daha kısadır ve başvuranın durumu saat başı değerlendirilerek tıbbi personel tarafından da kontrol edilmiştir. Ancak bu faktörler mevcut davada bu yöntemin kullanılmasına yeterli bir gerekçe teşkil etmemektedir. Söz konusu kısıtlama yöntemi asla ceza yöntemi olarak kullanılmamalıdır; kişilerin kendisine, başka kişilere ya da cezaevi güvenliğine karşı ciddi bir tehlike arz ettikleri durumda kullanılmalıdır. Tek kişilik disiplin hücresine kapatılmış olan başvuranın daha sonra polis ile görüşmesinin ardından kendisine ya da başkalarına karşı bir tehlike arz ettiği kanıtlanamamıştır. Ayrıca başvuranın yatakta bağlı bırakıldığı süre katıyen göz ardı edilemeyecek uzunlukta bir süre olup başvuranın bu kadar uzun bir süre boyunca hareketsiz bırakılması kendisine acı çektirmiş ve fiziksel rahatsızlık vermiştir. Bu önlemlerin etkilerinin toplamı göz önünde bulundurulduğunda, başvuran insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bırakılmıştır.

Sonuç: ihlal (oybirliği ile)

41. madde: Manevi tazminat olarak 5,000 avro

(Ayrıca bk. *Oya Ataman/Türkiye*, 74552/01, 5 Aralık 2006, 92 Sayılı Bilgi Notu; *Ali Güneş/Türkiye*, 9828/07, 10 Nisan 2012, 151 Sayılı Bilgi Notu; *Julin/Estonya*, 16568/08 ve diğerleri, 29 Mayıs 2012, 152 Sayılı Bilgi Notu; ve *İzçi/Türkiye*, 42606/05, 23 Temmuz 2013, 165 Sayılı Bilgi Notu)

MADDE 5

Madde 5 § 4

Tutukluluk halinin yasalara uygunluğunun incelenmesi

Serbest bırakılma talebi incelenirken tutuklunun akıl sağlığına ilişkin yeni ve bağımsız bir tıbbi görüş alınması talebi: *ihlal*

Ruiz Riviera / İsviçre - 8300/06

18.2.2014 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar — Başvuran, karısını öldürmekle suçlandıktan sonra bir psikiyatrist tarafından muayene edilmiştir. Psikiyatrist 10 Ekim 1995 tarihli raporda, başvurana akut paranoid şizofreni teşhisi koymuş ve bu nedenle karısının ölümünden sorumlu olmadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme, başvuranın karısını öldürdüğünü ancak söz konusu zamanda gerçekleştirdiği fiilleri için sorumlu olmadığına ve cezaevinin psikiyatrik koşullarında tutulmasına hükmetmiştir. Başvuran, 7 Haziran 2001 tarihinde, psikiyatrik muayeneye tabii tutulmuştur. Başvuranı muayene eden psikiyatristler, başvuranın akıl sağlığının 1995'te gerçekleştirilen psikiyatrik muayeneden sonra gelişme kaydetmediği sonucuna varmıştır. Başvuran, birçok kez şartlı salıverme talebinde bulunmuş ve hepsi reddedilmiştir. Adli İnfaz Kurumu'nda görevli, aralarından birinin başvuranı gözlem altında tuttuğu iki psikiyatrist, 23 Mart 2004 tarihinde, tedaviye ilişkin yıllık bir rapor hazırlamışlardır. Söz konusu rapor, 2001 tarihinde hazırlanan psikiyatrik raporun sonuçlarını onaylamakta ve başvuranın hastalığını inkâr etmeye devam ettiğini ve gerekli tıbbi tedaviyi reddettiğini belirtmiştir. Raporda, bu

nedenle, başvuranın şartlı salıverilme talebinin reddedilmesi önerilmiştir. Başvuranın bu talebi, 2004 yılında hazırlanan rapora ve 2001 yılında hazırlanan psikiyatrik rapora dayanılarak reddedilmiştir. Başvuran, bu karara itiraz etmiş ve bağımsız bir psikiyatrist tarafından hala tutuklu kalmasına gerek olup olmadığının belirlenmesini talep etmiş ve son psikiyatrik muayenenin 2001 tarihinde yapıldığına işaret etmiştir.

Hukuksal Değerlendirme — Madde 5 § 4: Tedaviye ilişkin 2004 yılında hazırlanan yıllık rapor bağımsız bir psikiyatrist raporuna eşdeğer değildir ve başvuran hakkındaki son psikiyatrik rapor 2001 yılında yapılmıştır. *Dorr / Almanya* davasında, Mahkeme, başvuranın tutukluluk halinin devamına ilişkin kararı -söz konusu kararın 6 yıl önce hazırlan bir rapora dayanmasına rağmen, başvuranın tutulduğu kurumdaki psikiyatristin rapordaki bilgileri doğruladığı gerekçesiyle - kabul etmiştir. Bununla beraber, mevcut dava, Mahkeme'nin Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar verdiği *H.W. / Almanya* davasına oldukça yakındır. Kabul edilebilir bir şekilde, söz konusu davada en son rapor 12 yıl önce hazırlanmışken, başvuranın davasında rapor dört yıldan kısa bir süre önce hazırlanmıştır. Ancak, H.W. davasında olduğu gibi, başvuranın gerekli tedavileri görmeyi reddetmesinin sebebi, başvuran ve cezaevi çalışanları arasındaki güven ilişkisinin yıkılması ve bu nedenle meydana gelen çözümsüzlüktür. Bu koşullarda ve başvuranın şartlı salıverilme talebinde bulunduğu sırada akıl sağlığına ilişkin mümkün olduğu kadar net bir resim elde etmek amacıyla, Adli İnfaz Kurumu veya kanton yargıcı en azından bağımsız bir tıbbi görüş almayı denemeliydiler. Kararlarını sadece 2004 tarihli

tedaviye ilişkin rapora dayandırarak, ulusal makamlar bu nedenle başvuranın şartlı salıverilmesi için gerekli koşulların var olup olmadığını tespit etmelerine izin verecek yeterli kanıtlara sahip değillerdi.

Sonuç: ihlal (üç karşı dört oyla).

Mahkeme ayrıca yerel mahkemelerin ihtilaf halindeki tarafların delillerini dile getirdikleri bir duruşma gerçekleştirmeyi reddettikleri gerekçesiyle üç karşı dört oyla 5 § 4 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Madde 41: İhlal tespitinin manevi zarara ilişkin olarak yeterli adil tazmin sağlamıştır; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

(Bk. *Dorr / Almanya* (k.k.), 2894/08, 22 Ocak 2013; ve *H.W. / Almanya*, 17167/11, 19 Eylül 2013, Bilgi Notu 166)

MADDE 6

Madde 6 § 1 (hukuk)

Çekişmeli yargı

Silahların eşitliği

Yargıtay Yüksek Mahkemesi önündeki görülebilirlik izni işlemlerinde bilgi veya yorum alınması amacıyla, davalıların ifadelerinin başvuranlara iletilmemesi: *kabul edilemez*

Valchev ve Diğerleri / Bulgaristan – 47450/11,
26659/12 ve 53966/12

21.01.2014 tarihli Karar [5. Bölüm]

Olaylar- Başvuranlar farklı hukuk davalarına taraf olmuşlardır. 2010-2011 yılında hukuki bir sorun temelinde itirazda bulunmuşlardır. Ancak Yargıtay, 2007 tarihli Hukuk Muhakemesi Kanunu'nda belirtilen kriterleri karşılamadığı gerekçesiyle itirazı incelemeyi reddetmiştir. Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi uyarınca; yerel mahkemelerin, hukuki sorun temelinde gerçekleştirdikleri itiraza karşılık olarak davalıların beyanlarını kendilerine iletmemeleri ve bu beyanlara yazılı olarak ve Yargıtay önünde sözlü olarak yanıt verme imkânı tanımamalarının, gerçekleştirmiş oldukları itirazın kabul edilip edilmeyeceği konusunda belirleyici olmasının, çekişmeli yargı ve silahların eşitliği ilkelerine aykırı olarak kendilerini karşı taraf yanında dezavantajlı bir duruma soktuğu konusunda şikâyette bulunmuşlardır. Başvuranlar ayrıca Yargıtay Yüksek Mahkemesine erişim haklarının hukuka aykırı olarak engellendiği hususunda şikâyette bulunmuşlardır.

2007 tarihli Bulgar Hukuk Muhakemesi Kanunu, hukuk davalarında Yargıtay Yüksek Mahkemesi için yeni bir rol öngörmüştür. Bu Kanun kapsamında, Yargıtay Yüksek Mahkemesinin temel görevi, ilkelere dayalı kararlar vererek yasanın uygulanmasını tek tip hale getirmektir. Bu nedenle, hukuki bir sorun temelinde gerçekleştirilen itirazlar, 1952 tarihli Hukuk Muhakemesi Kanununda olduğu gibi, haklar ile ilgili olmayıp, ön seçime tabidir. Ön seçim işlemlerinde, Yargıtay Yüksek Mahkemesi, davanın esasıyla veya hukuki sorun temelinde yapılan itirazın esasıyla ilgilenmez. Yalnızca kanunda belirtilen kriterlere ilişkin olarak itirazın incelenmeye kabul edilip edilmemesi gerektiğine

karar verir. İtirazın kabul edilip edilemeyeceğini sorgulayan ve itirazda bulunan kişi tarafından verilen bilgiler ve davalının buna yanıt olarak verdiği ifadeler temelinde bu işlemi gerçekleştirir. Kanunda, davalıların ifadelerinin itirazda bulunan kişiye iletmek üzere alınmasına yönelik herhangi bir hüküm ve itirazda bulunan kişinin bunlara yanıt verip veremeyeceği konusunda herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Buna ek olarak Kanun, kabul edilebilirlik hususunun kapalı bir duruşmada değerlendirilmesine yönelik bir hüküm içerir. Bu hususları açıkça ifade etmek ve Yargıtay Yüksek Mahkemesini itirazın incelenmesi gerektiği konusunda ikna etmek, itirazda bulunan kişinin görevidir.

Hukuki değerlendirme – Madde 6 § 1

(a) *Silahların eşitliği ve çekişmeli yargı ilkesi* – Mahkeme, mevcut içtihatlarında, yüksek bir mahkeme önünde görülebilirlik izni veya benzer işlemlerle ilgili olarak 6. maddenin uygulanabilirliği açısından tek tip bir yaklaşım olmadığını dikkate alarak; bu hususu tartışmaya açık bırakmıştır.

Söz konusu husus, Bulgar mahkemelerinin hukuki bir sorun temelindeki itirazlara yanıt olarak davalıların beyanlarını, itirazda bulunan kişilere göndermeme ve itirazda bulunan kişilere bu konuda yanıt verme fırsatı tanımama konusundaki uygulamalarının, açık bir kural olmaksızın silahların eşitliği ve çekişmeli yargı ilkelerine aykırı olup olmadığı ile ilgilidir. Mevcut davada, başvuruların her biri; 2007 tarihli Kanunun ilgili hükümlerine ilişkin olarak, itirazlarının incelenmesinin neden kabul edilmesi gerektiği hususundaki tüm görüşlerini Yargıtay Yüksek Mahkemesi önünde dile getirme imkânına

sahip olmuşlardır. Buna karşılık olarak alınan davalı ifadelerinin kendilerine iletilmemesi ve bu ifadelerin sonucu olarak, -yargılamaların özel mahiyeti göz önüne alındığında- bu hususun yeniden değerlendirilmesi için ek bir fırsat sunulmaması, başvurularını karşı taraf yanında önemli ölçüde zarara sokmuş veya yargılamaların çekişmeliği üzerinde büyük etkiye sahip olmuştur. Ayrıca, başvuruların davasının Yargıtay Yüksek Mahkemesi önüne gitmeden önce tam yargı yetkisine sahip iki aşamalı yargı tarafından tam ve çekişmeli bir incelemeye tabi olduğu göz ardı edilmemelidir.

Sonuç: kabul edilemez (açıkça dayanaktan yoksun).

(b) *Mahkemeye erişim* – 2007 tarihli Kanunla ortaya konulan ön seçim usulünün bir sonucu olarak, 2010 – 2012 arasındaki dönemde, Yargıtay Yüksek Mahkemesine hukuki ve ticari davalarla ilgili olarak bulunulan, hukuki bir sorun temelindeki itirazların yalnızca yüzde yirmiye yakını, inceleme için kabul edilmiştir. Yargıtay Yüksek Mahkemesi bu şekilde, çok sayıdaki davayı esas açısından inceleme görevinden muaf olmakla birlikte; yasanın uygulanması konusunda açıklama getiren ve bu uygulamaları tek tip hale getiren kararlar verme görevine odaklanmaya başlamıştır. En yüksek temyiz mahkemelerine erişimle ilgili benzer kurallar, Arnavutluk, Ermenistan, Finlandiya, Fransa, Macaristan, Polonya, İsveç, Ukrayna ve Birleşik Krallık gibi diğer Sözleşmeciler Devletlerde mevcuttur. Bu koşullar altında Mahkeme, Bulgaristan Yargıtay Yüksek Mahkemesi önünde hukuk davalarıyla ilgili olarak gerçekleştirilen, hukuki bir sorun temelindeki itirazların kabul edilebilirliğine getirilen kısıtlamaların, meşru bir hedefi izlediği

konusunda memnuniyet duymaktadır. Söz konusu kısıtlama işleminin 2007 tarihli Kanunda yer alma biçimi, Devletin takdir payı kapsamındadır. İtirazların ön seçime tabi tutan hükümlerin belirsiz olduğu iddiasına ilişkin olarak; bu tür hükümler, yüksek temyiz mahkemelerine, davanın incelenmeye kabul edilip edilemeyeceğinin belirlenmesi için yeterli özgürlüğü verecek şekilde düzenlenmek durumundadır. Böylelikle bu hükümler yüksek temyiz mahkemelerine; kapsamında yer aldıkları adli sistem yoluyla, yasanın tek tip olarak uygulanması hususundaki görevlerine odaklanmaları konusunda olanak tanımıştır. Bu kapsamda, 2007 tarihli Bulgar Kanununun ilgili hükmüne karşı, Anayasa Mahkemesi önünde itirazda bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi ise, bu hükmün az miktarda belirsizlik taşımasına rağmen, bütün olarak anayasaya aykırı olmadığına ve uygulanma biçiminin içtihatlar ve adli uygulamaların konusu olacağına karar vermiştir. Yargıtay Yüksek Mahkemesi bu karara yanıt olarak, yorumlayıcı ve bağlayıcı bir karar çıkarmıştır. Bu kararda, mümkün olduğunca söz konusu hükmün amaçlanan uygulanma biçimini açıklığa kavuşturmayı hedeflemiştir. Özetle Mahkeme, Yargıtay Yüksek Mahkemesinin 2007 tarihli kanunda belirtilen özel görevini dikkate alarak; yukarıda belirtilen mevzuata ilişkin durumun, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesini ihlal ettiğinin söylenemeyeceğini tespit etmiştir.

Başvuranlardan her birinin taraf olduğu davalarda, Yargıtay Yüksek Mahkemesinin ilgili kurulları, tam gerekçeli kararlarında; hukuki sorun temelinde gerçekleştirilen itirazların, 2007 tarihli kanunda belirtilen kriterleri karşılamadığını tespit etmiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin üst

mahkemesi olan temyiz mahkemesi görevini taşımaması nedeniyle, bu kararların doğru olup olmadığını değerlendirmek zorunda olmadığı kanısına varmıştır. Bu koşullar altında ve başvuruların davalarının Yargıtay Yüksek Mahkemesi önüne gelmeden önce tam yargı yetkisine sahip iki aşamalı yargı tarafından incelendiği dikkate alındığında; başvuruların mahkemeye erişim hakkına yapılan kısıtlama, orantısız olmamakla birlikte söz konusu hakkın özüne aykırı değildir.

Sonuç: kabul edilemez (açıkça dayanaktan yoksun).

Madde 6 § 2

Masumiyet karinesi

Ayrı olarak yargılanan suç ortağının mahkûm edildiği bir kararda yer alan ve soruşturma altında bulunan şüpheliyle ilgili ifadeler:

Madde 6 § 2 uygulanabilir; ihlal yok

Karaman / Almanya – 17103/10

27.02.2014 tarihli Karar [5. Bölüm]

Olaylar- Başvuran, programları Türkiye ve Almanya'da yayınlanan bir Türk bir televizyon istasyonunun kurucusu ve bu istasyonun çalışmakta olan şirketinin müdürüdür. Alman makamları 2006 yılında, bağışlanan paraları ticari amaçlarla ve kendi çıkarları doğrultusunda kullandıklarından şüphelenilen başvuran ve diğer birkaç kişinin gerçekleştirdiği faaliyetlerle ilgili olarak soruşturma başlatmışlardır. Başvuran hakkındaki ceza yargılamaları diğer şüpheliler hakkında yürütülen soruşturmalardan ayrılmıştır. Aynı yıl içerisinde, başvuran hakkındaki aynı

dolandırıcılık iddialarına dayanan ceza soruşturmaları Türkiye’de de başlatılmıştır. Başvuranın suç ortaklarından ikisi, 2008 yılında nitelikli dolandırıcılıktan, bir diğeri ise onlara yardım ve yataklık yapmaktan mahkûm edilmişlerdir. Başvuran bu aşamada resmi olarak itham edilmezken, mahkeme tarafından verilen kararda, planın nasıl ayarlandığı ve başvuranın bu planda oynadığı rol detaylı olarak açıklanmıştır. Kararın asıl metninde, başvuranın tam adı (internette yayınlanan metinde, başvuranın yalnızca ad ve soyadının baş harflerinin kullanılmasına rağmen) belirtilmiş ve başvuranın bu teşkilatta önemli bir rol oynadığı açıkça ifade edilmiştir. İnternette yayınlanan karar metninin giriş bölümündeki ifadelerde; özellikle ayrı olarak yargılanan diğer kişilerin eylemlerine ilişkin olarak kararda yer alan atıf ve bulguların, masumiyet karinesi ilkesinden halen yararlanan kişilerle ilgili olarak bağlayıcı olmadığı da belirtilmiştir. Yargılamalar hakkında medyada çıkan haberlerde, başvuranın söz konusu olaylarda temel rolü oynadığı ifade edilmiştir. Başvuran 2009 yılında Alman Federal Anayasa Mahkemesi önünde şikâyetinde bulunmuş; bölge mahkemesi kararının gerekçesinde yer alan ve bağışlanan fonların hileli bir şekilde kullanılmasında rol oynadığını belirten ifadelerin, masumiyet karinesi hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ancak şikâyetinin kabul edilemez olduğu beyan edilmiştir. Başvuranın davaları 2013 yılında Türkiye ve Almanya’da başlamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin somut dava hakkında karar vermesi sırasında, bu yargılamalar halen devam etmekteydi.

Hukuki değerlendirme – Madde 6 § 2

(a) *Kabul edilebilirlik hakkında* – Hükümet başvuranın masumiyet karinesi hakkının ihlal edildiğini iddia edemeyeceğini; zira bölge mahkemesinin kararında yalnızca diğer sanığın suçlu olduğunun tespit edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca masumiyet karinesinin bir şüpheliyi, üçüncü taraflar hakkındaki ceza yargılamaları sonucu verilen ve bu kişinin suçunun tespit edilmediği veya bu kişiyi, mahkûmiyet yahut ceza sayılabilecek bir zarara maruz bırakmayan bir kararın sonucu olarak ortaya çıkan, fiili ve dolaylı etkilerden korumayacağını ifade etmiştir.

Ancak Mahkeme ilke olarak, bir şüphelinin suçunun, ayrı olarak yargılanan diğer sanıklar hakkında verilen bir karar kapsamında, erken şekilde dile getirilmesinin de masumiyet karinesi ilkesiyle ilgili olabileceğini gözlemlemektedir. Başvuranın davasında, yerel mahkemenin diğer sanık hakkında verdiği karar bildirildiğinde, dolandırıcılık iddiaları sebebiyle başvuran hakkındaki ceza yargılamaları Almanya ve Türkiye’de zaten başlatılmış ve resmi olarak itham edilmemesine rağmen, başvuran Sözleşme’nin 6 § 2 maddesi kapsamında “ceza gerektiren bir suç ile suçlanmıştı”. Bu hususta, bölge mahkemesi kararında yer alan ifadelerin başvuran açısından bağlayıcılığı bulunmasa da, başvuran hakkında devam etmekte olan ceza yargılamaları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Bu gibi durumlarda, diğer sanık hakkındaki yargılamalara taraf olmayan ve ayrı olarak yargılanan bir sanığın, bu yargılamalar sırasında dile getirilen ve suça iştirak ettiği yönündeki iddialara itiraz etme imkanından yoksun bırakıldığı hatırlanmalıdır.

Sonuç: ilk itiraz reddedildi (oy birliğiyle).

(b) *Esas hakkında* – Mahkeme, birlikte yargılanamayan ve birden fazla kişiyi kapsayan karmaşık ceza davalarında, yargılamayı yürüten mahkemenin, daha sonra ayrı olarak yargılanabilecek olan üçüncü tarafların iştiraklerine atıfta bulunmasının, yargılananların suçunun tespit edilmesi açısından kaçınılmaz olabileceğini kabul etmektedir. Bu bağlamda ceza mahkemeleri sanığın hukuki sorumluluğunun değerlendirilmesiyle ilgili gerçekleri, mümkün olduğunca doğru ve kesin şekilde tespit etmekle yükümlü olup, belirleyici olayları salt iddia veya şüphe olarak değerlendiremezler. Bu durum aynı zamanda üçüncü tarafların olaya dâhil olmalarına ilişkin gerçekler bakımından da geçerlidir. Ancak bu tür gerçeklerin ortaya çıkarılması gerektiği zamanlarda, yargılamayı yürüten mahkeme çekince koymak ve yargılanan kişilerin hukuki sorumluluklarını değerlendirmek için gereken bilgidен fazlasını sağlamamak durumundadır.

Mevcut davada, bölge mahkemesi kararında yer alan şikâyet konusu ifadeler, Alman hukuku kapsamında yorumlanmalıdır. Alman hukuku, kişinin iştirak etmediği ceza yargılamalarından, bir kişinin suçu hakkında herhangi bir çıkarımda bulunmaya izin vermemektedir. Mahkeme, yerel mahkemenin gerekçeli kararına ilişkin olarak; yerel mahkemenin, diğer sanıklardan birinin sorumluluk derecesini belirlemesi için, sanıkların bu olayda oynadıkları rolleri değerlendirmek ve başvuran da dâhil olmak üzere, Türkiye’de olayın perde arkasında bulunan herkesin amaçlarını incelemek durumunda kaldığını gözlemlemektedir. Bu bağlamda, bu unsurlara yerel mahkeme kararında değinilmesi kaçınılmaz olmuştur. Ayrıca kullanılan dil ve özellikle, başvurana atıfta bulunulurken “ayrı olarak

yargılandığının” söylenmesi; başvurandan söz edilmesinin, suçunun tespit edilmesine neden olmadığını açıkça ifade etmiştir. Ayrıca bölge mahkemesi kararının internetteki versiyonunun girişinde yer alan ifadeler ve Federal Anayasa Mahkemesi’nin davaya ilişkin kararında; diğer sanığa yönelik olarak gerçekleştirilen yargılamaların neticesi temelinde, başvurana suç atfında bulunulmasının, masumiyet karinesi ilkesine aykırı olacağı vurgulanmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında, Mahkeme yerel mahkemelerin, mümkün olduğunca, başvuranın suçu hakkında herhangi bir yargıya varmaktan kaçındıkları ve bu nedenle başvuranın masumiyet karinesi hakkını ihlal etmedikleri sonucuna varmıştır.

Sonuç: ihlal yok (ikiye karşı beş oy)

(ayrıca bk. *Allen / Birleşik Krallık* [BD], 25424/09, 12 Temmuz 2013, 165 sayılı bilgi notu)

MADDE 8

Özel hayata ve aile hayatına saygı

Müebbet hapis cezasına çarptırılan mahkûmların aile ziyaretlerine ilişkin

kısıtlandırmalar: *Büyük Daire lebinde feragat*

Khoroshenko / Rusya - 41418/04 [I. Bölüm]

Dava, müebbet hapis cezasına çarptırılan mahkûmların aile ziyaretlerine ilişkin kısıtlamalarla ilgilidir. Rusya hukukuna göre, müebbet hapis cezasına çarptırılan mahkûmlar cezalarının ilk on yılı boyunca otomatik olarak uzun süreli aile ziyaretlerinden yoksun bırakılmışlardır. Bu süre boyunca, gizlilik gerektirmeyen durumlarda her

altı ayda bir en fazla dört saatlik bir kısa süreli ziyaret izinleri vardır. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuruda, Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının yukarıda bahsedilen uygulama yüzünden ihlal edildiği konusunda şikâyetçi olmuştur.

Sınır dışı etme

Gizli ulusal güvenlik gerekçelerine dayanarak verilen sınır dışı etme kararları: *kabul edilemez*

I.R.ve G.T. / Birleşik Krallık -14876/12 ve 63339/12

28.1.2014 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar— Dava, İçişleri Bakanı'nın, kamunun yararı için ülkede bulunmaları uygun olmadıkları gerekçesiyle Birleşik Krallık'tan sınır dışı etmeye karar verdiği iki yabancı uyruklu vatandaşa ilgilidir. Bakan'ın kararları ulusal güvenlik nedenleriyle alındığından, başvuranların bu kararlara itirazları Özel Göç Temyizi Komisyonu (ÖGTK) tarafından değerlendirilmiştir. ÖGTK önündeki yargılama işlemlerinin bir kısmı başvuranların ve yasal temsilcilerinin hazır olmadıkları ancak çıkarlarını temsil etmeleri için görevlendirilen özel avukatların huzurunda (kapalı oturum şeklinde) gerçekleştirilmiştir. ÖGTK itirazları reddetmiş ve Temyiz Mahkemesi bu kararları onamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptıkları başvuruda, başvuranlar Birleşik Krallık'tan sınır dışı edilmelerinden ve ÖGTK önünde görülen yargılama işlemlerinin Sözleşme'nin 8 ve/veya 13. maddelerini ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Başvuranlar,

aleyhlerinde öne sürülen ulusal güvenliğe ilişkin iddialara anlamlı bir şekilde itiraz etmeleri sağlayacak yeterli bilgi verilmemesinden şikâyetçidirler.

Hukuksal Değerlendirme — Madde 8: Başvuranların şikâyetleri, yalnızca Bakan'ın ülkeye girme yasağına ilişkin kararının ve ÖGTK'nın itirazlarını inceleme usulüne ilişkindir. Özellikle, başvuranlar aleyhlerinde öne sürülen iddiaları anlamaları ve cevap vermeleri için kendilerine yeterli bilgi verilmediği konusunda şikâyetçi olmuşlardır. Bu nedenle, 8. maddenin tek başına ve 13. maddeyle birlikte gerektirdiklerinin ışığında, ihtilaf konusu yargılama işlemleri sırasında başvuranların erişebildiği usulü garantilerin kapsamının ve mahiyetinin değerlendirilmesi uygundur.

8. madde uyarınca, Devletlerin ulusal güvenliği ilgilendiren konularda gizli materyallere erişimin kısıtlanmasına olan ihtiyaç ile ihtilaf halindeki tarafların delillerini bağımsız bir yargıca sundukları bir davanın görülme ihtiyacı arasında denge kuran bir usulü izleme yükümlülüğü vardır.

8. maddede sağlanan usulü güvenceler, söz konusu davanın kapsamına bağlı olarak değişiklik gösterebilir ve bazı durumlarda Sözleşme'nin 5. ve 6. maddelerindekiler gibi zorlayıcı olmayabilirler.

A. ve Diğerleri / Birleşik Krallık davasını ayrı tutarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 2 ve 6 § 3 maddelerindeki detaylı bilgi ihtiyacına ilişkin açık referansın benzer davalarda söz konusu meselenin kişinin özgürlüğü olduğunu ve temel ilkenin belirli istisnai durumlar dışında herkesin özgürlük ve güvenlik hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Buna rağmen, 8. madde yabancılara istedikleri bir ülkeye girme ve orada kalma

özgürlüğüne ilişkin güvence vermemektedir ve ulusal güvenlik nedenlerine ilişkin istisnai halleri özellikle belirtilen 8 § 2 maddede, özel ve aile hayatına saygı haklarının sınırları çizilmektedir.

Ayrıca, 8. madde uyarınca usulü teminatlar ve 13. madde uyarınca etkin hukuk yolu hakkı arasındaki çakışma göz önüne alındığında, usulü teminatların etkin hukuk yolu hakkı ile tutarlı bir şekilde yorumlanması gerekmektedir. Mahkeme, önceki davalarda, kapsamın, hukuk yoluna ilişkin olası bir kısıtlamaya gidilmesini gerektirebileceğini kabul etmiş ve *Al-Nashif / Bulgaristan* davasında, yabancıların ulusal güvenlik nedenleriyle sınır dışı edilmelerine ilişkin davalarda, 13. madde uyarınca etkin hukuk yolu güvencesi en azından yetkili bağımsız temyiz merciinin sınır dışı etme kararının nedenleri konusunda bilgilendirilmesini gerektirdiğini açıklamıştır. Söz konusu madde, ilgili kişiye bu bilginin iletilmesini gerektirmemektedir.

Mahkeme, Birleşik Krallık'ta uygulanan usulün 8. maddenin hedefleri doğrultusunda yeterli usulü güvenceler sunduğu konusunda tatmin olmuştur. ÖGTK, tam bağımsız bir mahkemedir. Bakan'ın bir bireyi sınır dışı etme kararını verirken dayandığı bütün kanıtları incelemiştir. ÖGTK önünde söz gizli bilginin kullanımına ilişkin, özel avukatlar ile uygun usulü sınırlandırmalara gidilerek tarafların delillerini bağımsız bir yargıca sundukları yargılama işlemleri yürütülmüştür. ÖGTK önündeki davalar temel olarak terörist faaliyetlerine ilişkin iddialar hakkındadır: ÖGTK'nin Bakan'a yasalara ve sağduyuya aykırı olarak ve keyfi olarak "ulusal güvenliğe" ilişkin yorumlar yapmasına izin verdiğini gösteren hiçbir kanıt bulunmamaktadır. ÖGTK'nin kararlarının

sadece bazı kısımları gizlidir (veya "kapalıdır"). Temyiz eden tarafa, ÖGTK'nin kararının gerekçelerine ilişkin mümkün olduğu kadar bilgi sağlayan "açık" kararlar sunulmaktadır. Ayrıca, kararların "kapalı" kısımları kişinin özel avukatına tebliğ edilmektedir. Son olarak, ÖGTK'nin sınır dışı etme kararının kişinin 8. maddeden doğan haklarına müdahale edip etmediğini, eğer edildiyse, kamu çıkarı ve temyiz eden taraf arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı tespit etmeye tam yetkisi vardır. ÖGTK, sınır dışı kararının 8. maddeye uygun olmadığına hükmettiği takdirde, sınır dışı etme kararını bozabilir.

Başvuranın davasında, usul, olması gerektiği gibi izlenmiştir. Mahkeme, ÖGTK'nin yürüttüğü yargılama işlemlerinde 8. maddenin tek başına ve 13. madde ile birlikte gerektirdiği gibi yeterli güvencenin sunulduğu konusunda tatmin olmuştur.

Sonuç: kabul edilemez (açıkça dayanaktan yoksun).

(Bk. *A. ve Diğerleri / Birleşik Krallık* [BD], 3455/05, 19 Şubat 2009, Bilgi Notu 116; ve *Al-Nashif / Bulgaristan*, 50963/99, 20 Haziran 2002, Bilgi Notu 43)

MADDE 10

İfade özgürlüğü

İnternet haber portalı aleyhine kendi sitesinde adsız üçüncü taraflar tarafından hakaret içeren yorumlar sebebiyle tazminat kararı: dava Büyük Daire'ye sevk edilmiştir

Delfi AS / Estonya – 64569/09

10.10.2013 tarihli Karar [I. Bölüm]

Başvuran firma, Estonya'nın en geniş internet haber portallarından biridir. 2006 yılında, internet haber portalı yerel bir feribot firmasıyla ilgili bir makale yayınlamıştır. Bu makalenin altına, ismi bilinmeyen üçüncü şahıslar tarafından, feribot firmasının sahibine karşı çok sayıda tehdit ve hakaret içeren dille yorumlar gönderilmiştir. Başvuran firma, feribot firmasının ısrarı üzerine altı hafta sonra yorumları kaldırmıştır. Sonradan, feribot firmasının sahibi başvuran firmaya karşı kısıtlama davası açmıştır ve son olarak 320 avro miktarında tazminat ödemesine hükmedilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvurusunda, başvuran Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında haklarının ihlal edildiğine dair şikayetçi olmuştur.

10 Ekim 2013 tarihli kararda (bk. Bilgi Notu 167), Mahkeme'nin bir dairesi oybirliğiyle 10. maddenin ihlalinin bulunmadığı kararını vermiştir.

17 Şubat 2014 tarihinde, dava başvuran firmanın talebiyle Büyük Daire'ye gönderilmiştir.

Bir gösteri sırasında, polis talimatlarına uymayan gazetecinin yakalanması ve mahkumiyeti: *ihlal bulunmamaktadır*

Pentikäinen / Finlandiya –

11882/10

4.2.2014 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, Finnish adlı bir dergide fotoğrafçı ve gazeteci olarak çalışmaktadır. 2006 yılında, başvuran Helsinki'deki gösteriyi haber yapmak üzere görevlendirilmiştir. Basın için ayrılan ayrı bir güvenlik alanı olmasına rağmen, başvuran bu alanı kullanmamayı tercih etmiş ve göstericilerle bir arada bulunmuştur. Gösteri şiddetlenmeye başladığı zaman, polis ilgili alanı

kapatmıştır ve polis göstericilerin dağılmasına yönelik talimat vermiştir. Çoğu kişi ayrılmıştır ancak başvuran da dahil olmak üzere yaklaşık 20 kişi kalmıştır. Polisler tekrar ayrılmasını söylemiştir ve eğer dağılmazlarsa tutuklanacaklarına dair göstericileri uyarmıştır. Başvuran, polisin talimatının yalnızca göstericilere yönelik olduğunu düşünüp, olay yerinde kalmıştır. Daha sonra başvuran, kalan göstericilerle beraber tutuklanmış ve 17 saatten fazla alıkonmuştur. Polisin başvuranın gazeteci olduğunun tam olarak ne zaman farkına vardığı belirsizdir. Sonradan, bir yerel mahkeme başvuranı polis talimatlarına uymadığı gerekçesiyle suçlu bulmuştur ancak başvurana ceza vermemeye karar vermiştir. Karar temyiz aşamasında onanmıştır ve başvuranın Yüksek Mahkeme'ye daha sonradan yapmış olduğu şikayet reddedilmiştir.

Hukuki Değerlendirme – 10. madde: Başvuranın yakalanması ve tutuklanmasıyla oluşan ifade özgürlüğüyle ilgili müdahale , “yasayla öngörülmemiş” ve kamu güvenliği, kargaşa ve suç önleme konusundaki meşru hedef doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu müdahalenin orantılılığına dair ise, başvurana konu hakkında yeterince haber yapmaya yönelik birçok fırsat tanınmıştır. Örneğin, başvuran gösterinin fotoğraflarını çekmesi konusunda herhangi bir şekilde engellenmemiştir ve başvuran, basının karar vermesiyle ayrılmış olan güvenli ayrı bir alanı kullanma hakkından feragat etmiştir, onun yerine polisin dağılmaya yönelik talimatına rağmen göstericilerle bir arada bulunmuştur. Bu nedenle, başvuranın gazetecilik özgürlüğünü kullanmasına yönelik yapılan müdahale belirli bir ölçüde sınırlandırılmıştır. Ayrıca, cezai hükümlerle cezalandırılan davranış, başvuranın gazetecilik

faaliyeti değil; başvuranın gösterinin en sonunda polis emrine uymayı reddetmesidir - ki polis de bunu bir ayaklanma olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, yerel mahkemeler tarafından verilen bu tür bir müdahalenin “gerekli” olup olmadığı kararının ikna ediciliğini değerlendirirken, basına yönelik ayrı bir yerin, güvenli bir alanın ayrılmasıyla, yerel makamların gösterinin meşru bir kamu çıkarı sorunu olduğunu kabul etmiş olduğunu ve gösterinin kamuya rapor edilmesine yönelik gerekçelendirilebilecek zeminler olduğunu belirtmiştir. Yerel mahkemeler, Devletin çıkarlarına karşı başvuranın ifade özgürlüğünü dengeleyerek 10. madde açısından sorunu incelemiştir ve başvuran aleyhine ihtilaf tedbirlerin alınması için zorlayıcı sosyal bir ihtiyaç olması gerektiği kararını vermiştir. Özellikle, kalabalığın dağıtılması ve kişilere ayrılmasına yönelik talimat verilmesi, ayaklanma ve kamu güvenliğine tehdit nedeniyle gereklidir. Başvuranın mahkumiyetiyle ilgili olarak, başvurana ceza verilmemiştir ve kendisinin sabıka kaydına mahkumiyetiyle ilgili bir giriş yapılmamıştır. Bu nedenle, devletlere bu alanda sağlanması gereken takdir payı dikkate alınarak, yerel mahkemeler, başvuranın yakalanması ve mahkumiyetini gerekçelendirmeye yönelik ilgili ve yeterli nedenleri sağlamış olduğu izlenimini vermiştir ve dolayısıyla söz konusu çakışan çıkarlar arasında adil bir denge bulmuştur.

Sonuç: ihlal bulunmamaktadır (iki oya karşılık beş oy ile)

Başvuranın kendisi aleyhine yapılan hakaretten ötürü tazminat kararı

neticesindeki belirsiz mali durumu: *ihlal*

Teşii / Sırbistan – 4678/07 ve 50591/12

11.2.2014 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar - 2006 yılında, emekli maaşı alan ve çeşitli hastalıkları bulunan başvuran, kendi avukatına hakaret etmekten suçlu bulunmuştur ve başvuranın avukatına gecikme faizi ve de 94,120 RSD (yaklaşık olarak toplam 4,900 avroya eşittir) miktarındaki masraflarıyla birlikte 300,000 dinar (RSD) tazminat ödemesine hükmedilmiştir. 2009 yılının Haziran ayında, icra emri çıkaran Belediye Mahkemesi, başvuran hesapları tamamen ödeyip kapatana kadar, başvuranın emekli parasının üçte ikisini her ay avukatının banka hesabına iletilmesini talep etmiştir. Yapılan bu kesintilerden sonra, başvuranın bir aylık geçimi için yaklaşık olarak 60 avro kalmıştır.

Hukuki Değerlendirme – Madde 10: Söz konusu tedbir, hiç şüphesiz başvuranın ifade özgürlüğü hakkına yapılmış bir müdahale oluşturmaktadır. Tedbirler yasayla öngörülmüştür ve anlaşılacağı gibi başkalarının “onurunu korumaya yönelik” meşru bir hedefi izlemek için kabul edilmiştir.

Başvuran aleyhine olan zararlar artı masraflar, toplamında başvuranın emekli maaşının %60'ından daha fazlasına eşittir. Bu tutar, *diğerlerinin arasında*, finansal açıdan kesinlikle daha uygun durumda olan gazete ve Özerk Voyvoda İli aleyhine aynı konuda açılan başka bir hukuk davasında hükmedilen tazminat miktarına oldukça benzerdir. Ayrıca, başvuranın önceki avukatı hususundaki ifadesinin sadece nedensiz bir kişisel saldırı olduğu söylenemez. Sonuç olarak polis, ifadelerde net bir şekilde bazı esaslar görmüştür. Ayrıca, özellikle adaletin uygun şekilde işlenmesinde avukatların rolü göz önünde tutulursa, Hükümet'in bir avukatın mesleğe uygun davranışına ilişkin tartışmaya kamu tarafından ilgi

duyulmadığına yönelik çıkarımı açık bir şekilde kendi içinde çelişkilidir. Sonuç olarak, çarpıcı bir şekilde, belediye mahkemesi -yürürlükteki kanunda söz konusu miktar kısıtlandırılabilir azami miktar olmasına rağmen- başvuranın aylık maaşının üçte ikisinin her ay avukatının banka hesabına aktarılmasını gerektiren bir icra emri vermiştir, ve böylece açıkça daha incelikli bir yaklaşıma yol açmıştır. 30 Haziran 2013 tarihinden itibaren, başvuran yaklaşık olarak toplam 4,350 avro ödemiştir, ancak başvuranın birikmişleri ve ileriki faizleriyle birlikte ödemeleri yaklaşık olarak 2 yıl daha devam edecektir. 2012 yılının Mayıs ayında, başvuranın aylık emekli maaşı 170 avro civarında olmuştur, başvuran yaşamını sürdürmesi ve aylık ilaç tedavisi alması için yaklaşık olarak 60 avrosu kalmıştır ki kalan yaklaşık 44 avroyla daha fazla maddi olarak gücü yetmemektedir. Bu, özellikle bir takım ağır hastalıklardan sıkıntı yaşayan yaşlı bir kişi için güvencesiz bir durumdur. Böylece, söz konusu müdahale demokratik bir toplum içerisinde gerekli değildir.

Sonuç: ihlal (bir oya karşılık 6 oy ile)

Madde 41: manevi tazminata karşılık olarak 6,00 avro, maddi tazminata 5,500 avro

MADDE 35

Madde 35 § 1

İç hukuk yollarının tüketilmesi

Hukuk yargılamalarının uzunluğuna ilişkin şikâyet bakımından idari mahkemeler önünde tazminat talebi: etkili hukuk yolu

Treial /Estonya – 32897/12

28.1.2014 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapmış olduğu başvurusunda, taraf olduğu iç hukuk yargılamalarının uzunluğuna ilişkin şikâyette bulunmuştur. Hükümet, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediğini ileri sürerek ön itirazda bulunmuştur.

Hukuki Değerlendirme – 35 § 1 Madde: Mahkeme, ceza yargılamalarının uzunluğuna ilişkin bir şikâyetle ilgili olan *Mets / Estonya* kararında, söz konusu davada idari bir mahkeme tarafından başvurana tazminat ödenmesine karar verilmiş olmasının, başvuranın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki yargılamalarda mağdur statüsünü kaybetmesi anlamına geldiğini kaydetmiştir. Yargılamaların uzunluğuna ilişkin olarak yapılan tazminat taleplerini ele alma işlemlerinin hızlı bir şekilde yapılmasına ve aşırı uzun yargılamaların tazmin edilmesine yönelik açık bir dayanak teşkil eden mevzuatın yasalaşmasının bu alandaki hukuki kesinliğe dikkate değer ölçüde bir katkı sağlayacak olmasının yanında, söz konusu davada başvuranın Estonya mahkemelerinin uygulamasıyla getirilmiş olan ve kullanabileceği etkili bir hukuk yolu mevcuttur.

İdari mahkemeler tarafından şu ana kadar karara bağlanan davaların ceza yargılamalarının uzunluğu

ile alakalı olmasına rağmen, Estonya Yüksek Mahkemesi 22 Mart 2011 tarihli bir kararında (*Osmjorkin*, no. 33185/09), Anayasa'nın 14. ve 15. maddelerinin makul sürede yargılanma hakkı sağladığını ve tazminata 25. madde anlamı dâhilinde hükmedilebileceğini kaydetmiştir. Mahkeme, Yüksek Mahkeme'nin dayandığı hükümlerin ve ilkelerin genel mahiyette olduğunu ve ceza yargılamalarına özgü olmadığını kaydederek, hukuk yargılamalarının uzunluğuna ilişkin bir şikâyetle alakalı olarak nasıl farklı bir sonuca varılmış olduğunu anlamakta güçlük çekmektedir. Bu nedenle, başvuranın iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulunu sağlamak için idari mahkemelere başvurması gerekmiştir. Ancak, Mahkeme bu görüşünün gelecekte özellikle yerel mahkemenin Sözleşme'nin getirdiği koşullar doğrultusunda uyumlu içtihatlar geliştirme kapasitesine dayalı olarak gözden geçirilmeye tabi olabileceğini vurgulamıştır.

Sonuç: kabul edilemez (iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle).

(Bk. *Mets / Estonya* (k.k.), 38967/10, 7 Mayıs 2013)

Etkili iç hukuk yolu - Türkiye

Haklarında hükmedilmiş olan cezanın uzunluğunu aşan bir süre boyunca özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yönelik olarak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (f) maddesi uyarınca maddi tazminat hakkı verilmesi: etkili hukuk yolu

Alican Demir / Türkiye – 41444/09
25.2.2014 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, 2005 yılının Aralık ayında altı yıl üç ay hapis cezasına mahkum edilmiştir. Başvurana, cezaların infazına ilişkin mevzuat uyarınca, 24 Ocak 2009 tarihinde şartlı tahliye hakkı sağlanmıştır. Ancak, başvuran, davanın bir kısmının (başvuranın mahkûmiyeti ile ilgili olmayan bölüm) halen Yargıtay önünde derdest olması sebebiyle, 13 Şubat 2009 tarihine kadar nezaret altında tutulmuştur. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde, kendisine tanınmış olan tahliye hakkının gereksiz bir şekilde ertelendiğini ileri sürerek, 24 Ocak ve 12 Şubat 2009 tarihleri arasındaki nezaret süresine ilişkin olarak şikâyette bulunmuştur.

Hukuki Değerlendirme – 35. Madde: Hükümetin örnek olarak ileri sürdüğü kararlardan anlaşılacağı gibi, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (f) maddesi, Türkiye Anayasası ve Sözleşme ışığında Yargıtay tarafından yorumlandığı üzere, hükme dayanak teşkil eden mevzuat uyarınca uygulanması gereken yaptırımın süresini aşan bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese, verilmiş olan şartlı tahliye hakkını da dikkate alarak, maddi tazminat hakkı sağlamaktadır. Bu durum, başvuranın karşı karşıya kalmış olduğu durum ile tam olarak aynıdır. Söz konusu iç hukuk yolu, bu nedenle, özgürlük ve güvenlik

hakkının ihlalinin ve tazminat hakkı doğduğunun kabul edilmesine olanak sağlaması bakımından uygundur. Ancak, Yargıtay tarafından bu iç hukuk yolu yalnızca yakın zamanda temin edilmiştir. Mahkemenin ilgili kararları 2012 ile 2013 tarihlidir, bu nedenle de mevcut başvurunun yapılmasından sonraki bir tarihe denk gelmektedir. Söz konusu zamanda, ne ilgili hükmün somut metni ne de içtihat bağlamında bunun yorumlanması başvuranın şartlı olarak tahliye edilmiş olması gereken tarihin ardından nezaret altında tutulma süresi karşılığında tazminat almasına olanak sağlamamıştır. Başka bir deyişle, söz konusu hükme dayalı hukuk yolunun etkili olmasına rağmen, başvurunun yapıldığı tarihte bu yolun etkili olduğunu gösterecek hiçbir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvuran, bahsi geçen hukuk yolunu daha öncesinde kullanmamakla eleştirilemez.

Sonuç : ön itiraz reddedilmiştir (oybirliğiyle).

Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin 5 §§ 1,3 ve 4 maddesinin ihlal edilmiş olduğuna ve başvurana manevi tazminat olarak 9,500 avro (EUR) ödenmesine oybirliğiyle karar vermiştir.

Altı aylık süre kuralı

İflas etmiş olan bir Devlet teşekkülünün ilamlı borcu ödememesine ilişkin olarak zamanında başvuru yapılmaması: kabul edilemez

Sokolov ve Diğerleri / Sırbistan –
30859/10 ve diğerleri

14.1.2014 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar 2003 ve 2005 yılları arasında, eski işverenleri olan bir “sosyal/Devlet

teşekkülü” hakkında nihai mahkeme kararları elde etmişlerdir. Bu kararlara göre, söz konusu Devlet teşekkülünün başvuranlara ödenmesi gecikmiş maaşlarını ve sosyal sigorta tazminatlarını ödemesi gerekmektedir. 2005 yılında, söz konusu şirket hakkında aciz davası açılmıştır.

Başvuranlar, tasfiye süreci sırasında taleplerini bildirmişler, fakat şirketin varlıkları başvuranlara tam ödeme yapılması için yetersiz kalmıştır. Ticaret mahkemesi 2008 yılında, tasfiye sürecini sona erdirmiş ve şirketin tasfiye edilmesi işlemlerinin başlatılmasına karar vermiştir. Ticaret mahkemesinin kararı Resmi Gazetede yayınlanmış ve ilgili kamu sicillerine işlenmiştir. Başvuranların avukatı 2010 yılında kararın kendisine tebliğ edilmesini talep etmiştir. Aynı yıl içerisinde, başvuranlar Anayasa Mahkemesi'ne bir şikayet davası açmışlar ve bu başvuru 2012 yılında reddedilmiştir. Hükümet, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki yargılamalarda, altı aylık süre kuralının ticaret mahkemesinin tasfiye sürecini sona erdiren kararının Resmi Gazetede yayınlandığı ve/veya kararın kesinleştiği tarihte işlemeye başladığını ileri sürerek, başvuranların başvuru yapma konusunda altı aylık süre kuralına uymamış olduklarına ilişkin ön bir itirazda bulunmuştur.

Hukuki Değerlendirme – 35 § 1 Madde: Devlet, nihai mahkeme kararlarının icrasına ilişkin davalarda, burada olduğu gibi, “kurumsal ve işleyiş olarak Devletten yeterli düzeyde bağımsız” olmayan teşekküllerin borçları konusunda doğrudan yükümlülük altındadır. Başvuranlar lehine verilmiş olan karar kısmen icra edilmemiş olarak kaldığı için, şikayetçi olunan durumun aşağıdaki şekilde değerlendirilmesi gerekmiştir.

Ancak, devam etmekte olan bir durum altı aylık süre kuralının işleyişini süresiz olarak erteleyemez. Başvuranlar, yerel mahkemelerde kendi lehlerinde bir sonuca veya gelişmeye ilişkin gerçekçi beklentilerin bulunmadığının anlaşılması üzerine şikayetlerini “gereksiz bir erteleme olmaksızın” sunmak durumunda kalmışlardır. Somut davada, başvuranların tasfiye sürecinin sona erdirilmesine ve/veya borçlu şirketin yasal bir halefi veya kalan varlıkları olmaksızın tasfiye edilmesine ilişkin olarak bilgi sahibi oldukları ya da olmaları gereken tarihte, iç hukuk kapsamında, şirket veya Devlet aleyhinde olup kendi lehlerinde verilmiş kararların icrasını sağlamak için kullanılabilir bir hukuki yaklaşımın mevcut olmadığına başvuranlar tarafından anlaşılmış olması gerekmektedir. Bu nedenle, başvuranların, ticaret mahkemesinin tasfiye sürecini sona erdiren kararının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten, ya da en geç söz konusu kararın kesinleştiği tarihten itibaren altı ay içerisinde Mahkeme’ye başvurularını yapmış olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme, iç hukukun ticaret mahkemesine kararını başvuranlara tebliğ etmesi yönünde bir yükümlülük getirmediğini, dolayısıyla, başvuranların bu türden bir talebi zamanında yapmış olmalarının gerektiğini kaydetmektedir. Mahkeme, başvuruların altı aylık süre kuralını aşacak şekilde yapılmış olduklarına ve bu nedenle reddedilmeleri gerektiğine karar vermiştir. Ancak, Mahkeme, başvuranların altı aylık süre kuralına uymamalarının, Devletin söz konusu şirketin borçlarına ilişkin genel yükümlülüğünün ortadan kalkması anlamına gelmediğine işaret etmiştir.

Sonuç : kabul edilemez (süre aşıldığı gerekçesiyle).

Madde 35 § 3

Başvuru hakkının kötüye kullanılması

Temsilcinin aynı olaylara ilişkin olarak bir karı-koca adına iki ayrı başvuruda bulunmuş olduğuna dair Mahkeme’yi bilgilendirmemesi: kabul edilemez

Martins Alves / Portekiz – 56297/11
21.1.2014 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Özel bir şirket 2004 yılında, başvuran ve başvuranın kocası da dahil olmak üzere çok sayıda başka kişi hakkında hukuki sorumluluğa dair dava açmıştır.

2011 yılının Ocak ayında, başvuranın kocası yargılamaların uzunluğundan şikayet ederek, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne bir başvuruda (5340/11) bulunmuştur. Somut başvuru ise 2011 yılının Ağustos ayında, başvuranın kocası tarafından yapılmış olan başvuru halen derdestken, yapılmıştır. Her iki başvuruda da aynı avukat temsilcilik görevini üstlenmiştir.

Mahkeme 2013 yılında, başvuranın kocasının yapmış olduğu başvuruyu incelemiş ve yargılamaların uzunluğu bakımından Sözleşme’nin 6 § 1 ile 13. maddelerinin ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, başvurana manevi tazminat olarak 4,500 avro ve masraf ve giderler için de 1,000 avro ödenmesine hükmetmiştir.

Hukuki Değerlendirme – 35 § 3 Madde: Mahkeme’ye daha önce çok sayıda başvuru yapmış olan ve bu nedene usule ilişkin bilgi sahibi olan başvuran temsilcisi somut başvuruyu yaparken, Mahkeme’yi davanın başvuranın kocasının başvurusundaki aynı ulusal

yargılamalarla alakalı olduğuna ya da somut davadaki başvuranın önceki davadaki başvuranın karısı olduğuna ve bu kişilerin yerel mahkemeler önündeki yargılamalara beraber katıldıklarına dair bilgilendirmemiştir.

Farklı zamanlarda, esasen aynı sayılabilecek iki ayrı başvurunun yapılmış olması kendi başına, başvuru hakkının kötüye kullanıldığı anlamına gelmemiştir. Ancak, Mahkeme, özellikle her iki eşin de yerel mahkemeler önündeki yargılamalara beraber katıldıkları ve aynı avukat tarafından temsil edildikleri göz önüne alındığında, başvuranın şikâyetinin neden kocasının şikâyeti ile birlikte yapılmamış olduğuna dair meşru bir gerekçe görememiştir. Buna ek olarak, başvuranın temsilcisi eksik ve bu nedenle de yanıltıcı bilgi ibrazında bulunmuştur. Söz konusu bu ihmal, Mahkeme'nin 2 Nisan 2013 tarihinde mevcut davaya ilişkin olarak esas bakımından karar vermesi ve 41. madde uyarınca, başvuranın kocasına tazminat ödenmesine hükmetmesi sonrasında daha da önem kazanmıştır. Mahkeme, ilgili avukat mevcut başvuruyu başvuranın kocasının yapmış olduğu başvuru ile birleştirmiş olsaydı eğer, davaya konu olayın aynı olması, başvuran ve kocasının aynı yerel yargılamalara taraf olmaları, tek bir hane teşkil etmeleri ve aynı avukat tarafından temsil edilmeleri sebebiyle, manevi tazminat ile masraf ve giderler bakımından daha fazla miktarda olan herhangi bir tazminat ödenmesine hükmetmeyecekti.

Son olarak, Mahkeme, başvuranların ilgili avukat tarafından temsil edildikleri iki başvurunun, başvuru hakkının kötüye kullanılması anlamına geldiğine hükmetmiş ve söz konusu avukatın kendisinin yapmış olduğu diğer üç başvurunun ise

öncekilerle esasen aynı olduğunu değerlendirmiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, avukatların Mahkeme'ye karşı yüksek düzeyde bir profesyonel tutum sergileyip gerçek bir işbirliği içerisinde olmaları ve mesnetsiz başvurular yapmaktan sakınmaları gerektiğine vurgu yapmıştır. Aksi halde, bu avukatların güvenilirliklerine gölge düşecektir ve başvuru hakkının sistemli bir şekilde kötüye kullanılması halinde, Mahkeme İçtüzüğü'nün 36 § 4 (b) ve 44D maddeleri uyarınca, ilgili avukatlar yargılamalardan çıkarılabilmektedir.

Başvuranın temsilcisinin somut davada göstermiş olduğu tutum, Sözleşme'nin 34. maddesinde yer alan bireysel başvuru hakkının amaçlarına aykırılık teşkil etmiştir ve bu nedenle, başvuru bu hakkın kötüye kullanılmış olması gerekçesiyle reddedilecektir.

Sonuç : kabul edilemez (başvuru hakkının kötüye kullanıldığı gerekçesiyle).

(Bk. *Ferreira Alves / Portekiz*, 5340/11, 2 Nisan 2013).

4 NO.LU EK PROTOKOL'ÜN 2.

MADDESİ

Madde 2 § 1

Serbest dolaşım özgürlüğü

Reşit olmayan birinin, babasının rızasını gösteren belge olmadan ülkeden ayrılabilmesi: kabul edilemez

Şandru / Romanya – 1902/11

14.01.2014 tarihli karar [III. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, söz konusu tarihte 13 yaşındaydı ve annesiyle birlikte yaşıyordu. Başvuran, 6 Mart 2009 tarihinde, annesinin

rızasını aldıktan sonra, okulu tarafından düzenlenen bir geziye katılmak için gereken ücreti ödemiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi, 27 Mart 2009 tarihinde başvuranın annesi tarafından yapılan bir başvuruda, babanın okul gezisine rıza göstermesine karar vermiştir. Kararın, beş gün içerisinde itiraz yolu açık olmak üzere uygulanabileceği belirtilmiştir. Polis memurları 10 Nisan 2009 tarihinde, Gümrük İdaresinde başvuranın kimlik belgelerini kontrol ederken, kararda “kesin ve gayrikabili rücu” ibaresinin bulunması gerektiğini düşündüklerinden anne ile temasa geçmişlerdir. Anne onlara kararın uygulanabilir olduğunu söylemiş ancak gayrikabili rücu olduğunu doğrulayamamıştır, zira karar ancak 8 Nisan 2009 tarihinde gayrikabili rücu hale gelmiştir ve yerel mahkemelerin uygulamaları doğrultusunda, mahkeme katibi, olası bir itirazın yasal süre sınırı içerisinde posta yoluyla iletilebilmesi için gereken süreyi göz önünde bulundurarak, söz konusu belgeyi aynı gün değil ancak iki gün sonra gayri kabili rücu olarak tasdik etmiştir. Bu nedenle, polis memurları, başvuranın Romanya topraklarından ayrılmasına izin vermemişlerdir.

Hukuki Değerlendirme – 4 No.lu Ek Protokol’ün 2. Maddesi: Başvuranın serbest dolaşım özgürlüğüne müdahale edilmiştir. Bu müdahale, kanunda öngörülmüştür. Söz konusu tedbir, başkalarının, yani başvuranın babasının haklarının ve özgürlüklerinin korunması ve kamu düzeninin sağlanması için gerekli görülmüştür, zira bu durum yurtdışına seyahat eden reşit olmayan kişilerin denetimiyle alakalıdır. Mahkeme, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı hususunda ise, söz konusu tedbirin süresini özellikle göz önünde bulundurmıştır.

Başvuran, kanunun gerektirdiği belgelerin bulunmayışı nedeniyle tek seferlik, geçici bir tedbire maruz kalmıştır. Ayrıca başvuran, önceden babasının rızasını isteyerek gümrük görevlilerinin talep ettiği belgeleri alabilirdi. Başvuran okul gezisinin ücretini 6 Mart 2009 tarihinde ödemiş, ancak başvuru yapmak için üç hafta beklemiş ve sonrasında acil bir başvuruda bulunmuştur. Buna göre Mahkeme, başvurana aşırı bir külfet yüklenmediğini tespit etmiştir.

Sonuç: kabul edilemez (oybirliği ile)

BÜYÜK DAİREYE HAVALE

Madde 43 § 2

Aşağıdaki dava, Sözleşme’nin 43 § 2 maddesine göre Büyük Daireye havale edilmiştir:

Delfi AS / Estonya – 64569/09

10.10.2013 tarihli karar [I. Bölüm]

(Bk. yukarıda 10. madde, sayfa 17)

BÜYÜK DAİRE LEHİNE FERAGAT

Madde 30

Khoroshenko / Rusya – 41418/04

[I. Bölüm]

(Bk. yukarıda 8. madde, sayfa 15)

MAHKEME HABERLERİ

AİHM’e başvuruda daha katı koşullar

Mahkemeye başvuru konusunda daha katı koşullar getiren Mahkeme İç Tüzüğü’nün 47. maddesi, 1 Ocak 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Bk. 169 no.lu Bilgi Notu).

Mahkeme, başvuru yapma niyetinde olanları ve/veya temsilcilerini bilgilendirmek ve onlara başvuruda bulunma koşulları hususunda farkındalık kazandırmak amacıyla, sivil toplum kuruluşları ve Avrupa’da İnsan Haklarının

korunması alanında çalışan baş aktörler arasında büyük bir bilgilendirme kampanyası başlatmıştır. Mahkeme, bu kampanyanın bir parçası olarak, sadece Avrupa Konseyi'nin resmi dillerinde (Fransızca ve İngilizce) değil, aynı zamanda Sözleşme'ye taraf olan Devletlerin dillerinde de başvuranlara söz konusu başvuru işleminde yardımcı olacak bilgilendirme materyallerinin kapsamını genişletmektedir:

- ***Başvuru işlemini anlatan video***

“*The correct way to lodge an application*” (Başvuruda bulunmanın doğru yolu) adlı video, başvuru formunun Mahkeme tarafından incelenmesi için nasıl doldurulması gerektiğini açıklayan bir eğitim videosudur. Halihazırda 6 dilde (İngilizce, Fransızca, Romence, Rusça, Türkçe ve Ukraynaca) yayınlanan bu video, Mahkemenin internet sitesinden indirilebilir (<www.echr.coe.int> – The Court).

- ***Başvuru formunun doldurulmasına ilişkin açıklamalar***

Başvuru formunun nasıl doldurulacağı ve yeni koşullara nasıl uyulacağını açıklayan bir belge, 35 dilde hazırlanmıştır. Söz konusu belge, Mahkemenin internet sitesinden indirilebilir (<www.echr.coe.int> – Applicants).

- ***AİHM'e yaptığınız başvuru***

Mahkeme, ayrıca, başvuru incelenirken izlenen usulün çeşitli aşamalarını anlatan yeni bir broşür yayımlamıştır. “***Your application to the ECHR: How to apply and how your application is processed***” (**AİHM'e başvurunuz: Nasıl başvuru yapılır ve başvurunuz nasıl işlem görür**) başlıklı bu broşür, başvuranların, özellikle de başvurularını Mahkemeye ilettikten sonra sorabilecekleri başlıca soruları yanıtlamayı amaçlamaktadır. Bu broşür, Mahkemenin internet sitesinde mevcuttur (<www.echr.coe.int> – Applicants).

DİĞER HABERLER

İnsan Hakları Dokümantasyonu Avrupa Koordinasyon Komitesinin 35. toplantısı, 11 Haziran Çarşamba – 13 Haziran 2014 Cuma tarihleri arasında Fransa'nın Strazburg kentinde bulunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde gerçekleştirilecektir. Bu toplantı, insan hakları örgütleri ve kuruluşlarında belgeleme, bilgi ve iletişim alanlarında çalışan kişileri bir araya getirmeyi amaçlamaktadır.

Katılmak isteyenler, daha fazla bilgi almak için ecchr2014@echr.coe.int adresine mail atabilirler. Lütfen mevcut koltuk sayısının sınırlı olduğunu ve son kayıt tarihinin 9 Mayıs 2014 olduğunu unutmayın.

GÜNCEL YAYINLAR

Olaylar ve rakamlarla Mahkeme - 2013

Bu belge, 2013 yılında Mahkeme tarafından ele alınan davalar, özellikle de verilen kararlar, tespit edilen ihlallerin konusu ve Madde ve Devlete göre ihlallere ilişkin istatistikleri içermektedir. Söz konusu belge, Mahkemenin internet sitesinden indirilebilir (<www.echr.coe.int> – The Court).

Olaylar ve rakamlarla Mahkeme – 2013 (İngilizce)

Genel Değerlendirme 1959-2013

Mahkemenin kurulduğu tarihten itibaren faaliyetlerinin genel bir değerlendirmesini içeren bu belge güncellenmiştir. Söz konusu belge, Mahkemenin internet sitesinden indirilebilir (<www.echr.coe.int> – The Court).

Genel Değerlendirme 1959-2013 (İngilizce)

İç hukuk yollarına ilişkin iyi uygulama kılavuzu

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen bu kılavuz, üye Devletlerin, etkin bir hukuk yoluna başvurma hakkı getiren Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu hak, şahısların Stazburg Mahkemesine başvurmadan önce tüketmeleri gereken iç hukuk mekanizmalarının belirlenmesi suretiyle ikincilik ilkesinin uygulanmasını sağlamaktadır.

Etkin hukuk yolları için geçerli temel yasal ilkeleri ve belirli özel ve genel hukuk yollarının etkin olması için gereken özellikleri genel hatlarıyla açıklayan bu kılavuza, Mahkemenin internet sitesinden ulaşılabilir (<www.echr.coe.int> – Publications).